

B e t s.

Az együtt volt Tsász. 's Kir. Familia' Fels. Tagjainak Izáma, három Fő Hertzegekkel, és egy Fő Hertzeg-Affzonnyal kevesedett már ebben az esztendőben. *Ferdinánd* Fő Hertzeg t. i. a' *Toskánai*, vagy a' *Hetruriai* Nagy-Hertzezséget vette igazgatása alá. *Nádor*, *Ispány* ő Királyi Fő-Hertzezségét, édes Hazánk fogadta kebelébe; *Károly* Fő Hertzeg, *Belga*-Szelidítőnek ment; *Mária Anna* Fő Hertzeg-Affzony, mint tudni való, *Prágai* Apátza-Fejedelem-Affzonnyá lett. Most, *József* Fő Hertzegről azt írja a' *Koloniai Frantzia* Ujság, hogy az úgy neveztetett *Német-Rend* Nagy-Mesterének Koadjutorává (segítő Társává) választott *Mergentheim* Városában a' múlt Sept. 26-dikán. *Mergentheim* vagy *Ellingen* Városában fog lakni, melly mind kettő a' *Frankóniai* Kerületben vagyon, 's a' körülöttök fekvő Környékkal együtt a' *Német-Rend* tulajdona.

Az ide való *Frantzia* Követet, *Marki Noailles*, körül veszik a' minap néhány Dámák egy Társaságban, 's illy *Sireni* kifejezésekkel akarták *Frantzia* Polgári hitében meg-tántorítani: „*Mi, meg vallyuk, szintűgy átallyuk már meg szólítani a' Követ Urat; mert csak Monsieurnek kell neveznünk. Azt magának is meg kell esmérni a' Követ Úrnak, hogy a' Monsieur nevezetnél, szebben, 's méltóságosabban hangzott a' Marki, 's Excellenzia nevezet.*“ „*En, felele a' Követ, betsülöm a' rángot tizimerező nevezeteket másokban; de azoknak magamra való ruházdsát, meg-bántás gyanánt tartom*“ *).

Minek-

*) A' *Constituens* Nemzet-Gyűlése' Tagjai közül némellyek, annyira buzogtak volt azok
K k

Minekelötte még el-fogadta volna a' *Frantzia* Király a' Konstituziót, azt mondja belzéd közben egy Gavallér *Ferentz* Fő Hertzegnek: „*Reményli a' Publikum, hogy fel-fogja Tsászárd ö Felsege, a' maga Hugának a' Frantzia Király-nénak ügyét.*“ Erre a' Fő Hertzeg rövideden, 's mint szokott, igen böltsen válaszolt: „*A' Státus-nak, úgymond, nints Huga.*“

Magyar Ország.

Pesttről Oct. 14-dikén. A' *Budai* Zsinat tegnap végződött estvéli öt óra tájban. — Az *Augustai* Vallástételen lévő Evengyelikusoknak pedig, ma vala XVII-dik 's egyszersmind utolsó Ülések: mellyben, az előbbeni ülésekben meg állított végzések (Kánonok) fel-olvastattak, 's a' Zsinat' tulajdonképpen való Tagjainak Al-írsaik által meg erősítették. Ezután nyóltz rendbéli Deputátziók rendeltettek ki a' végre, hogy a' Zsinat' tiszteletét 's köszönetét vinnék meg; O
Ts.

ellen, kik még most is merészelnék a' *Marki, Gróf,* 's más efféle nevezeteket magokra ruházni, a' midön már egészen el-töröltetett az úgy neveztetett Nemesség *Frantzia* Országban, hogy pelengérbe akarták azokat állíttatni. De ez, tsak ugyan igen kemény büntetésnek találtatott. Elégnek tartotta a' Gyűlés, ha az efféle nevezetekhez való kedvnek ki-vesztésére azt végezi, hogy valakik még továbbra sem áttallyák magokat ez vagy amaz *Nemesi* nevezetekkel több *Polgár Társasiktól* meg-különböztetni, hat annyi adót fizeffenek ingó bingó jószágaiktól, mint más; nevek a' valóságos *Polgárok* *Laisztromából* kitörölteffék; és semmi polgári, vagy katonai közönséges szolgálatokat ne teheffenek 's a' t.

Ts. 's Kir. Felségéhez ; Nádorispány ö Kir. Főhertzezségéhez ; H. Koburghoz ; Primás ö Eminentziájához ; *Almásy* ö Exc. jához ; Gróf *Teleky* József ö Nagyságához ; és *Pest* Városa Magisztrátusához. M. *Balog* Péter *Torontáli* Fő Ispány ; Tek. *Juszth* Thúrótz Vármegyei Vítze Ispány ; Tisz. Crudi Pofoni Prédikátor ; és T. Tefchedik Szarvasi Prédikátor Urak fognak ö Felsége idvezlésére 's a' Kánonok bé nyújtása végett *Bétsbe* fel menni. — A' Deputátziók ki rendelése után, egy szép Deák beszédet tartott a' Zsinat M. Elölülője, mellyben az Isteni Felség kegyelmét 's a' Király jóvoltát áldotta : meg köszönte egyfzersmind a' Kir. Biztos Úr' békefféges türesét. Kevés, de hathatós szókkal nyilatkoztatta ki G. Brunsvik ö Exc. ja, a' Kir. Biztosságból vett örömet. Végte *Besztertze* Bányai Superintendens, Fő Tiszt. Szinovitz Úr mondott egy Deák Beszédet és egy rövid Imádságot, mellyel vége lett (így fejezi ki magát a' Levél Író) régen ohajtott valóban mássa nélkül való, Magyar Egyházi Közönséges Gyűlésünknek.

Pestről Oct. 18-dikán „Öt elztendőktől fogva harmadik áldozatja leve itten a' múlt Vasárnap annak a' botrákoztató és sziv rontó Játéknak, mellyet *Hettznek* neveznek. Történt i. hogy minekutánna darab ideigló hátton ingerlett volna a' *Hettz* - Mester egy vad ökröt ; le szállott annakutánna lováról, 's gyalog akart remeket adni az ökörnek agyon - szurasában. De az ökör adott ez úttal remeket a' szurasban. — Elébb kéttzer fel - vetette a' *Hettz* - Mestert : kit is már hólttnak gondoltak lenni a' Nézők : midőn ismét fel-tápázkodott az, 's térdjére fel-állott. Ezt látván az ökör, néki szaladt, 's olly öklelést tett rajta, hogy mintegy 24 óra múlva nagy kínok között ki szakadt a' Lélek belőle.

Néhai nagy és kedves emlékezetű Gr. Ká-

rolyi Antal 8 Kegyelemességének meg hidegedett tetemei, Sept. 26-dikán vitettek által Nagy-Károlyból Kaplonba a' Familia temető-helyébe. — A' következő 3 napokon is tartott még a' halotti igen pompás; de szomorú tzeremónia. — Siratta a' meg bődögültt jó Méltóságnak halálát, 's meg tisztelte: Pap, Nemes, és minden Vallású Lakos. — Meg tisztelték a' szomszéd környékekben kvártélyozó Anspach Reg. béli katonák is.

Debretzenből, Okt. 8-kán útasította hozzánk egy ott mulató érdemes Hazafi a' maga Levelét, mellyben ezeket írja:

„Már meg szüntek vagy négy hetektől fogva az égések; de még is nagy rettegésben vagyunk a' Város. — Katonák, újra vagynak itten; de nem a' régiék. Vagy két háznál létemben, emlékezet volt azon tudósításról, melly az Urak' betses Irásoknak 405-dik lapján olvastatik; 's olyast vettem észre, mintha néminémüképpen fel-akadtak volna rajta. — Mi, azon: hogy fel-akadtak, igen örülünk; mert abból azt hozzuk mi, hogy talám vagy tellyességgel meg nem esett az általunk ki-hirdetett történet; vagy leg alább nem egészen úgy, a' mint a' tudósítás tartja: mellyet ugyan mi, nem tsak jó helyeken hallottunk, hanem tulajdon magunk is olvastunk olly Levélből, a' mellynek hitelességét kétségsbe nem hozhattuk, és ugyan azért köteleseknek itéljük magunkat annak közlésére azon okból, a' mellyet Munkánkknak 441-dik lapján elő adtunk. Ohajtva el várjuk a' tudósításon tejendő fundamentomos jobbítást, mellyet nagy készséggel bé fogunk iktatni leg-ottan Irásunkba, mihelyest vejendjük azt. — Most tsak azt jelentjük, hogy ha közéről való fundamentoma nem volt is arra a' Város' Népének, hogy a' kvártélyos Katonákra gyanakodjon; volt messziről való alkalmatossága ugyan tsak a' gyanúságra. Mert ez előtt mintegy hét esztendőkkkel, valósággal reájok bi-

zonyosodott a' Kvártélyosokra a' gyűjtogatás. — A' mi nézi a' Ns Város felől való jó ítéletet, az, nem forog veszedelemben, ha mindjárt mind meg estek is azok, a' mellyeket mi meg irtunk, és el halgattunk annak némelly Lakosairól: mert tudja azt minden okos Ember, hogy bizonyly nem a' Város' színe tselekedte azt, a' mi történt; hanem a' neki keseredett Eggyűgyűek, kiknek párjaik, vagy egy, vagy más tekintetekben, még a' leg-pallérozoitabb Városokban is találtnak. Az ilyen történetek ugyan tsak serkentő okokul szolgáltak mindenkor a' Világi, 's Egyházi Elöljáróknak, hogy meg-kettőztetett igyekezettel rajta voltak annakutánna, a' hibáknak hathatós meg-orvoslásán.

Erdély Ország.

A' *Jesuiták'* el-töröltetésekor, a' *Piáristákra* bizta volt néhai nagy emlékezetű *Mária Theresia* a' *Kolostvári Akademiát*; most, bizonyos tekintetekből; ki akarták ezen Akademiát venni a' *Piáristák'* kezekből. Ezek azért ő Felségéhez folyamodtak, 's kedvező Kir. Választ nyertek.

Károly - Fejérvárról hozzánk útasított Levelében, így ír egygy érdeemes Hazafi:

„Minémű hafzna legyen a' *Nagy - Váradi* ferdőnek, sokan tapasztalták már azt, a' mint hallom, eleitől fogva. Tapasztalta az én tudásomra nem régiben egy nagy reménységű Nemes Ifjú *Nyirő Adám Úr*, ki a' *Leopold Toskán* Ns Magyar Lovas Regementjénél hat esztendőig kadétoskodott. Az a' szereztséllenség érte t. i. ezen jeles Ifjút, hogy a' mint 1788-dik esztendőben Okt. 7-dik napján, igaz magyar tüzzel forgatta volna magát, a' *Tömösi* szoros járásnál az Ellenség ellen: egy pisztoly-lövés által veszedelmes sebet kapott a' jobb lába' bokáján. Sok ideig nem állhatott, járhatott, 's lovagolhatott
nagy

nagy fájdalom nélkül; de azért nem csak megmaradt még a' következő két esztendőben is a' Ns Regimentnél, hanem előbbeni vitéz tetteit, má-gának a' Regiment' Kommandánsának Oberster Ott Úrnak bizonyítása szerént, újjabbakkal te-tézte *). Ugyan csak, midőn látta volna osztán, hogy nem reménylheti, lábának tökéletes helyre állását a' katonai szolgálatban: el - bútsúzott Káprál fővel a' Regimenttől, 's Nagy - Váradra ment, holott is gyakor ferdés után, rövid idő alatt egészen meg épült. "

Frantzia Ország.

A' külső Udvaroknál lévő minden Ministerei-hez el küldötte a' Király, nyomtatásban, 's maga alól - irásával és petsétjével meg - erősítve a' Konstituzió' Formáját; 's meg parantsolta nékiek, hogy mutassák bé azt azon Udvaroknál, a' mellyeknél vagynak, 's mondják meg, hogy ő Felsege el - fogadta a' Nemzet - Gyűlése által vég-

*) Nevezetes kivált ezek között az : Midőn Splényi Regimentbéli Fő Hadnagy Buchta Úr el küldetett volna 1790 - dikben 12 Húszá-rokkal, 's egy Káprállal (a' ki Nyirő Adám Úr volt) a' Bodoni (Vidin), Arceri, és Lom - Palánkai környékeknek meg - kémlelésére 's le - rajzolására : történt Supertsenen alól, hogy egy török hajó, mellyben négy Törökök, és hét Oláhok voltak, a' mi partunkhoz érke-zett. Eszre vévén ezt Nyirő Káprál Úr, villám módjára ott termett két Húszarokkal a' part-nál, 's a' hajót meg tartóztatta. — Midőn néhány lépéssel bellyebb vont a volna az magát a' partról, szintén lovastól belé ugratott Nyirő Káprál Úr, 's egy Törököt meg is sebes-sített.

végzett Konstitutiót, mivel azt, a' Nemzet' legnagyobb része' kívánságával meg - eggyezőnek találta. Ezen paransolathoz más útasítások is voltak ragasztva, mellyeket hoztak t. i. magokkal azon környül - állások, a' mellyekben vagyon *Frantzia Ország* különösen ez vagy amaz Udvari ral. — A' *Párisi* külső Ministerek is vettek hasonlóképpen útasításokat a' magok Udvaraiktól, 's már most újra bé járnak az Udvarba.

A' Konstitutióval való meg - elégedésének, naponként adja jeleit a' Király; mellynek édes jutalma a' Nép' állandó szeretete. Ennek bizony - ságait tapasztalja a' Király, valamerre fordul. — Sept. 3-dikán, újra elő vette a' Király előbbeni kedves mulattságát — a' vadászatot. A' Király - né pedig a' *S. Cloudi* Kir. Kastélyba *) ment, melly *Páris*hoz két óránnyira fekszik.

Egész *Frantzia Ország*, az új Nemzeti Gyű - lésre, vagy Törvénytévő Testre függesztette most a' maga szemeit. — Háromféle értelmű Emberek vagynak tulajdonképpen *Frantzia Országban*, a' Státus' polgári állapotjára nézve:

Egy részt tesznek az úgy nevezetett *Aristokraták*, kik az első Nemzeti Gyűlésben a' jobb oldalon ültek. Ezek, gyomorból utállyák a' Kon - stitutiót, 's némelylek közzülök prótesztálni is mé - részlettek volt az ellen újjolag.

Más Lélek vezérli az úgy nevezett *Mérséklett* vagy *Monarchiához* szító Részt, melly leg - hatal - masabbá lett utólyára a' Nemzet - Gyűlésében, 's a' mellynek tsindlmánnya a' Konstitutió is. — *Monarchiához* - szítónak azért nevezetik ez a' Részt, mivel igyekezett, a' konstituáltt (meg - állítotzt) Kir.

*) Ebben ölte meg III. Henrik Királyt 1589-ben egy Szerzetes.

Kir. Hatalomnak méltóságát, a' Népnek jussaival, és szabadságaival meg-eggyeztetni.

Harmadik Rendbéliek, az úgy nevezett Demagogusok, vagy Republikánusok, a' kik vezértettek sok ideig a' Nemzet - Gyűlését. — Ha ezeknek tökéletességre ment volna a' szándékjok: úgy soha vége nem lett volna, a' rendeletlenségeket szülő függetlenségnek.

Ezen három Felekezetek között, leg-erőtebbnek láttzik az első; leg-erősebbnek, és uralkodóbbnak pedig a' második. A' harmadikhoz tartoznak nagy részént a' Klubok. Mind egyik igyekezett ezek között, olly törvénytevő Testnek, vagy új Nemzet - Gyűlésének fel-állítását eszközölni, melly pártfogója legyen az ő értelmének, 's elő-segítője szándékának. Az Aristokraták olly reménységben láttattak lenni, a' mint hogy azt előre ki is hirdették a' magok fogadott Irók által, hogy az új Nemzet - Gyűlése is hasonlóképpen *Constituens* fogna lenni, valamint az volt első; melly tehát tellyességgel nem fogja az első Gyűlés által végzett Konstitutióznak kötelező erejét meg esmérni, hanem azt meg változtatja, 's az első Gyűlésnek Tagjait számadásra vonja az Ország' jövedelmei eránt 's a' t. De ezekkel éppen ellenkezőt mutattak már az új Gyűlésnek első Ülési. — A' Konstitutió' Baráti ellenben attól tartanak, ne talám nagy bé-folyások lett legyen a' Kluboknak, az új Gyűlés' Tagjainak választatásába; és hogy az új Deputátusok, kik nagy részént tüzes ifjú Emberek, a' *Demagogicum Systemához* találnak szítani — a' Nép' hatalmát módján fellyül talállyák sürgetni — és hogy ezen félelmek a' Konstitutió' Barátnak nem is ok nélkül való: ezt lattatnak bizonyítani az új Gyűlésnek első Ülési.

Meg-

Meg-állítatott t. i. a' Konstitutióban, hogy az új Nemzet-Gyűlésre érkezett Deputátusoknak 1.) öszve kell gyűlekezni, a' leg-öregebbnek előlése alatt a' végre, hogy a' jelen lévő Képviselők' (Representánsok) küldetések' helyes vólta meg-visgáltassék. 2.) Mihelyt együtt lejendenek 373-an olly Deputátusok, a' kiknek küldetések helyesnek találtatott: tartoznak, *Törvénytévő Nemzet-Gyűlése* nevezetet fel venni, 's e' meg lévően, egygy Elölülöt, Al-Elölülöt, és Titoknokokat választani. Ezentúl 3.) A' *Frantzia* Nemzet' nevében meg-esküdni: hogy szabadon élnek, vagy meg halnak. Tartoznak 4.) egyyenként, és szemllyessen meg esküdni, hogy a' *Constituens* Nemzet-Gyűlése által 1789, 90, és 91-dik esztendőben végzett Konstitutióját az Orzágnak tellyes erejeből fenn fogják tartani. Semmit ollyast fel nem tesznek, vagy meg nem egygyeznek affélébe, a' mi a' Konstitutiót meg sérthetné, és hogy mindenekben hívek lesznek a' Nemzethez, a' Királyhoz, és a' Törvényhez. Végre 5.) mihelyt a' Nemzet-Gyűlése helyén vagyon, tartozik egy Deputátiót küldeni a' Királyhoz, 's meg jelenteni nékie, hogy a' Király el kezdethesse, a' mikor néki tettzik, az Üléseket.

Ezen öt Tzikkelyekben bé-foglalt kötele-ségeknak tellyesítésével, öt napot töltött el az új Gyűlés. — Okt. elsőjén sereglettek t. i. öszve (mint már említettük) a' jelenlévő új Deputátusok, 's el végezték, a' leg élteőbb Tagnak előlése alatt, hogy különös szobákba oszollyanak, a' küldetés' helyes vóltának meg-visgálása végett. Okt. 2-dikán, meg tevődött ezen tárgyról a' jelentés. Nehány Deputátusok ellen valamelly ki-fogásokat találtak a' Visgálók; de minekutánna eleibe terjesztettek vólna ezen ki-fogások a' Gyűlésnek, mind el-igazítottak, jóllehet hosszas, rendetlen, és igen tüzes vetekedések után. Leg-nehezebben tudtak meg-eggyezni, a' *Calvados* ne-

nevezetű Ország - Osztálynak újjonnan választott Püspökjén *Faucher* Uron, a' ki olly botránkoztató módon buzgott, 's predikált is nyilván a' Király 's Királyi Haalalom ellen, midőn oda hagyta volna a' Király titkon *Páris* Városát, hogy a' *Párisi* Tanács által, mint köz - békesség - háborító törvénybe idéztetett, 's éppen akkor is törvény - széki vizsgálás alatt volt, mikor Deputátussá választatott. Ezen választásnak helyes volta tehát kétségsbe hozatott; de ez is végtére, a' Konstitúció' valóságos Barátinak szomorúságokra, csak ugyan helyesnek ítéltetett.

E' meg lévén, fel olvastattak a' Deputátusok' neveik, kik, mivel nem csak reá telt 373-ra a' számjok, hanem még meg is haladta azt 21-el: leg ottan *Törvénytévő Nemzeti Gyűléssé* formálták a' magok Gyülekezetét.

Ezentúl fel - állottak minden Tagok, 's feltartván jobb kezeket, meg - esküdtek: hogy *szabadságban élnek, vagy meg halnak.*

Ezen utóbb említett két tselekedetein a' N. Gyűlésének, nagy örömét mutatta a' Nézők' sokasága.

Okt. 3-dikán, Tisztviselőket választott a' Gyűlés. Sok idő telt el, az Elölülő - választásban. Végre, egy *Párisi* Deputátusra *Pastoret* Úrra ment a' voksok' többsége, a' kinek betses neve méltó tiszteletben van mind azoknál, valakik esméri, a' *Törvénytételről* ki - adott szép munkáit. Al - Elölülővé választatott *Roueni* Deputátus *Ducastel* Úr. Titoknokokká pedig: *Neufchateau*, *Garan - Coulon*, *Cerutti*, *La - Cepede*, *Condorcet*, és *Guillon - Morveau* Urak, többnyire *Párisi* Deputátusok, és mind nevezetes Irók.

Okt. 4-dikén, egy hosszas, és rendetlen tanátskozás után a' végeztelett, hogy a' Király' alóíráásával meg - erősítettett Konstitúció - Summájáért küldessék 12 Tagokból álló Deputátzió; 's el

's el hozatván az, az Archivárius által tétessék az Orátori Székre, holott esküdjön meg arra minden Tag különösen.

Minekutánna meg jelent volna az Archivárius (a' Deputátziótól, 's a' Nemzeti Örállóknak egyy Ofztályától, közönséges örvendezések között kísértetvén) a' Konstitutzio - Summájával, 's letette volna azt az Orátori Székbe: fel-ment először is ezen Székbe az Elölülő, 's meg esküdt a' Konstitutzio - Summájára. Követték egygyenként az Elölülöt minden főbb Tagok is, kiknek száma 492-re szaporodott vólt már ezen a' napon. Nagy tsendesség vólt a' Gyűlés' Palotájában mind addig, míg tartott az esküvés' tzeremoniája. — Ennek végződésével, egy gyönyörű 's nagy örömmel hallott Beszédet tartott *Cerutti* Úr, mellyel arra birta a' Gyűlést, hogy közfönnye meg az előbbeni Nemzet - Gyűlés' Tagjainak hívségeket és buzgóságokat, mellyet bizonyítottak azok mind végig, a' magok küldetése' tzellyának eszközlésében.

(*Ezt, itt kéntelenítettünk most félbe szakasztani*).

Elegyes Történetek.

Fel-akasztatásra ítéltetett közelébb egyy *Anglus* Tolvaj *Párisban*. A' *Frántzia* Király meg kegyelmezett a' Tolvaj' életének, 's a' Törvényfék által végzett büntetést, tsupán a' *Frántzia* Státusokból való ki-tiltatássá változtatta. Midön ez, értésére adatott vólna a' Tolvajnak, el kiáltotta magát: „*Nékem, úgymond, mellettem vagyon a' Törvény; senki — még a' Király se akadályoztathatja meg az én fel-akasztatásomat*“; 's ezeket mondván, fel-köttette magát. — A' kinek illy nagy vágyódása van a' más világra: legjobb néki tsak jó utat kívánni.

Gaf.

Gascogne (Vasconia) nevezetű *Frantzia* *Tar-*
tománynak *Condom* nevű Városában, egy régi
 Egyesség - Levélre találtak az oda való Püspöki
 Templom' Leveles - Házában, melly a' Papság,
 's a' Nép között lett igen különös kötést foglalt
 magában. Történt t. i. hogy a' Nép tsak tized részlél
 akart dézmálni a' Papságnak; e' pedig 8-tzad részt
 kívánt. Utóllýára abban állapodtak meg, hogy
 a' Nép ugyan meg ígérte. a' tized - dézmát; ellen-
 ben a' Papság arra kötelezte magát, hogy a'
 Nép' Attyafiainak, 's Barátinak Lelkeik között
 minden elztendőben két száz ötvenig valót útaztat
 által a' Purgatóriumból a' Mennyei Paraditsomba.
 — — Nem hiájába mondta azt *Marki Darzsán*
 (*Marquis d' Argens*), hogy „valamint a' pokol
 semmi hasznót se hajt: úgy ellenben semmiből sints
 a' Kereszténység' némelley Papjainak annyi jövedel-
 mek, mint a' Purgatóriumból.“

Midőn parantsolatot vett volna ama' diadal-
 mas *Orosz Tengeri Vezér Usakov H. Potemkintől*,
 hogy vetne véget, a' *Török* hajós Sereggel való
 ellenségeskedésnek, ezt írta villza a' *Hertzegnek*;
 „Eletemben most engedelmeskedem először kedvem
 ellen, 's könyvezve a' *Tsászárné'* parantsolatának;
 úgymint a' mellyek által kényszeríttem ez úttal
 félbe szakasztani a' *Tsászári győzedelmeknek sze-
 rentsés folyamátját.*“

Az *Erlangi* Ujságban azt olvassuk, hogy ő
Tsász. 's *Kir. Felsége*, közelébbi *Saxonidban-*
 létekor ezer aranyat küldött a' *Dresdai Evan. Fő*
Konfistórium' kezéhez olly véggel, hogy annak
 Interelléből segíttseg-pénzt (stipendiumot) kap-
 hassanak az olly szegény *Predikátor - Fiak*, kik
 a' *Ts.* 's *Kir. Státusokból* mennek tanulás végett
Saxonidba.

Tudományi Dolgok.

Halga! halga! Mit tsinálnak a' *Baváriai*
Afzonyok? *Monachiumban (München)* egygy
 Afz-

Affzony - Társaság állott öfzve, melly a' jövő Elztendőnek kezdetével következendő tzimü Hónapos - Irást kezd ki-botsátani: *A' Haza' Leányainak szenteltt, tanító, és gyönyörködtető estvéli mulattságok.* Az emberi életben meg-történő valóságos eseteket, nemes tselekedeteket, folyó, és kötött Beszédben való elő-adásokat, erkölcsi tanításokat, 's a' gazdálkodásról való jegyzéseket fog az említett Irás magában foglalni. — Bártsak ezen példának az a' foganatja lehetne a' Magyar Nemzetben, hogy fel-serkennének Hazánk' Fiai 's Leányai is, az olly Irásoknak betsülésére, 's olvasására, mellyek halzonnal gyönyörködtetnek; 's ennél fogva igyekeznének mind gondolkodások' módját, mind hajlandóságait, 's érzéseiket tökéletesíteni; hogy így a' magok nevendék Magzatjaikba is jó gondolatokat 's hajlandóságokat plántálhatnának által; és kezdene már igazán újjúlni Nemzetünk valahára: a' midőn annyira újjúlnak körülötté más Nemzetek, 's különösen a' *Lengyelek* is.

A' halzonnal gyönyörködtető Magyar Munkáknak nem léte eránt, semmi panasz se lehet már kedves Hazánkban. Újra nevelik azoknak számát a' Magyar Museumnak esmeretes érdemű Kiadói, egy folyó Munkának fertály-elztendőnként való kiadása, 's az Előfizetők' számára postán való meg-küldése által. Az ez eránt kiadott Tudósításból, nem iktathattunk bé ez úttal Irásunkba többet im e' következendőknél:

„Ebben a' *Gyűjteményben* (*Magyar Museum-ban*) eggy - átallyában mind azon jó Magyar Munkátskák helyet nyerendének, mellyek a' szívnek jobbító gyönyörködtetésére, és az elmének világosítására, következésképpen: a' Nemzeti Litteratúrának is gyarapítására szolgálhatnak. Illyenek:

1-ször *Mindenféle költeményes dolgok.* — A' Poézis vólt mindenütt, mind a' régi, mind a' ké-

később időkben, minden egyéb Mesterségek közül leg-első, melly a' Népeket, vadságokból ki-vetkeztetvén, szelídségre, nemesebb erköltsökre szoktatta; 's elméjeket gyönyörködtetve világosítván, a' mélyebb Tudományoknak el-fogadására alkalmasokká tette. — Jól tudjuk ugyan, mennyire el-hatalmazott légyen a' bal ítélet ezen megbetsülhetetlen érdemű szép Mesterség ellen a' mi Hazánkban is. Annyi t. i. a' sok ízetlen Vers-faragó mindenfelé, ki, akarmi hitvánságról akarmikor száz meg' száz *kaden-tziát* írhatván, vagy néha Deák lábakon is el-billeghetvén, a' Poéta nevet nagy fenynyen hordozza; hogy éppen nem tsudálhatni, ha némellyek előtt (kivált ha idegen nyelveken jobb ízhez szoktak) a' Magyar Poétai név igen tsekély betsületet talál. Azonban, nagy gyengeség volna akarkitől is, az illyetén Verselőknak idétlen szüleménnyei miatt, általlyában minden költeményes munkát meg vetni. Mi bátran ígérhetjük, hogy azok a' darabok, mellyek a' Magyar Museumban, főképp' ennekutánna, helyet nyerenének (már akár mi magunktól származtak, akár másoktól küldettek légyenek azok) ha szinte nem éppen a' leg-tökéletesebbek lesznek is, leg alább amazok közzé nem fognak számláltathatni.

2-szor *A' Muzsika*. — Ez az egymáshoz igen szoros szövettséggel tartozó két szép Mesterség (a' Muzsika és Poézis) leg foganatosabb az emberi szívnek formálására, 's a' nemzeti erköltsöknék, mind fenn-tartására, mind kimivelésére. Annál bizonyosabb szolgálatot ígérhetünk pedig e' részben, minthogy az egyyk Társunk, azon kívül hogy a' musikát érti, 's annak theoriáját jól tudja, egyszersmind Poéta is; következendöképpen, egyi-
ket

ket a' másikkhoz annál helyesebben alkalmaztathattya.

3-szor *Az Eszthetika*, vagy *Jó Ízlésről való Tudomány*. — Ez, szorosabb értelemben, a' Poétikát (a' Poézisnak reguláit közönségeffen), és Retorikát (a' folyó, vagy köttetlen Ekesenfzöllásnak theoriáját) foglallya magában. Ennek hafznos, sőt el-kerülhetlenül szükséges voltát, akarki is könnyen által-láthattya.

4-szer *A' Kritika*, különösen véve. — Ez, leginkább az előbbenieken épül; 's közönségesen a' Tudományoknak azon nemét jelenti, melly az embert az Eszthetikának regulái által akar-melly tudománybéli munka' érdemének (tökéletességeinek vagy hiánosságainak) okos meg-visgálására, 's Filozofusi meg ítézésére taníttya, vezérli. — A' Kritikának (ha jól értjük, ha illendőül 's okosan tudunk élni vele) meg betsülhetetlen nagy hafznát vehetjük. Hafznos ez egyátallyában minden írónak; de különösen azokra nézve, kik, ehez vagy nem értvén, vagy munkáiknak fáradságos jobbítgatását restelvén, avagy nem várhatván, minden hafzontalanságot ki-nyomtattnak, 's közönségessé tesznek, el-múlhatatlanul szükséges. Ugyan azért, a' közrejövő könyveket próba-köre húzván, 's a' Kritikának szövétnéke által, minden részrehajlás nélkül, meg vizsgálván, a' mit azokban követésre méltónak, vagy távoztatni valónak találándunk, nyilván 's világosan (de mindenkor mértékletesen) ki fogjuk jegyezni; és ekképpen, Íróinkat nagyobb vigyázásra, 's figyelmetességre szoktatni.

5-szor *A' józan Filozofia*. — Ez által (mivelhogy bővebb értelemben, 's általlyában véve, az előbbi számok alatt ki tett Mesterségek, és Tudományok is Filozofusi élt, 's elmélkedést

dést kívánnak *) azt a' tulajdonképpen úgy neveztetett Böltsekedői Tudományt értjük, melly nem tsak a' hivalkodó elmének hafzontalan dolgokon való futtatásában foglalatoskodik, hanem, lelkeinket méltó tárgyaknak vizsgálásában gyakorolván, életünknek külfömbkülömbféle eseteiben hathatós segédmet adhat; és néha, a' mostohálkodó Sorsnak tsapásai alatt el-tsüggedt, 's a' Religióznak meg-nyugtató vizafztalása nélkül füzkölködő szívnék enyhítésére nem meg-veendő okokat nyújthat.

6 szor Tudománybéli nevezetes történetek. Úgy-mint: emlékezetre méltó régiségek, tudós újságok, 's találmányok, királyi rendelések, nyelv-tanító Professorok, Magyar Teátrum 's a' t. — Egy szóval: mind annak, a' mi fellyebb meg-irtt szándékunkat valamiként elő-mozdíthattya; és a' minek közlése által Olvasóink előtt kedvet találni reménylhetünk: mind annak helyet adandunk Gyűjteményünkben; úgy intézvén darabjainknak ki-választását, hogy mennél több - 's jobb-félével szolgálhassunk. Azt azonban senki sem fogja talán kívánni, 's kívánhatni, hogy mind ezeket, a' miket most elő-számlálánk, Museumunknak minden Negyedeiben fel-találhaffa.“

Küldjük az Ország-Gyűlése³ Historiájához tartozó Név-Laistromnak utolsó Darabját.

Költ Bétsben, Októbernek 21-dik napján, 1791-dik esztendőben.

*) Lásd Plátót, Timéusban, holott a' Filozofiót a' Múzsák³ Mesterségeinek kalauzzává téfzi.